

veren do zadnjega izdihljeja. Popolnoma poslovenil pa se je l. 1863 o tisučnici slovanski, kedar smo blagovéstnikoma slovanskima, ss. Cirilu in Metodu, napravili književno spomenico, in smo štirje duhovniki slovenski poromali celó na Velehrad in v zlato Prago! — Ne le med založniki, tudi med pisatelji omenjene spomenice „Zlati Vek“ sloví dr. L. Vončina, kajti priobčil je v njej zgodovinsko prevažni sostavek: „Razkolništvo izhodnje cerkve v svojem začetku, razvitku in današnjem stanji“ l. 1863 v 8° str. 74—144 v §§. 13 s pripravnim vodom, kjer pričinja razpravo na pr.:

„Kolikor krepkejše se slovanski rod zlasti avstrijanskega cesarstva okoli častitega ravno tisučletno-keršanskega Velehrada giblje, kolikor glasnejše in slavniše po vesoljnem katoliško-slovanskem svetu odmeva slava apostoljskih bratov ss. Cirila in Metoda o tisučletnem veselo-hvaležnem spominu nju prvega prihoda med Slovane: toliko bridkejši žalost navdaja sercé slehernega svoji domovini kakor tudi sv. katoliški veri, ktero sta ss. Ciril in Metod oznanovala, zvesto vdanega Slovana, ko se o tem slovesnem in splošnjem gibanji ozira na tiste kraje, od katerih je z zarjo dnevne svetlobe napočila tudi zarja večne resnice za vesoljni svet sploh in za Velehrad posebej, ter se razlila potem po zahodnjih ali večernih slovanskih krajih“ itd. —

Vgodno je bil sprejet tedaj „Zlati Vek“ in v znanstveni sodbi o njega sostavkih se o tem bere v Novic. 1863 str. 410 na pr.: „Z veseljem in občudovanjem nas je napolnil spis dr. Vončinov: „Razkolništvo izhodnje cerkve“. Znana nam je že davno njegova učenost, pa tako obširen predmet razložen na 35 straneh s historično zvestostjo v dostojnem jeziku popisati — temu treba nenavadnega dara, in mi pozdravljamo s srčnim veseljem novega odličnega pisatelja slovenskega.“

Pedagogični pogovori.

(Spisuje Jos. Ciperle.)

(3. del.)

19.

Gerški basnik Ezop nam je zapustil basen, v kateri nam pripoveduje, da je našel mož po zimi zmerzjeno kačo, jo pobral, ter grel toliko časa, da se je otajala in oživela. A kaj je storila potem kača? Morda se mu je zahvalila prav lepo? — Oj ne, kdo bi pričakoval kaj takega od nje? Ni se mu zahvalila, ampak pičila ga je. In nauk te basni je ta-le: „Nehvaležnost je plača sveta“.

Kdo bi pač pričakoval od kače kaj drugega! Kača je brezumna stvar. Kaj je ona vedela, da jo je ta mož rešil pogina. Kdo bi ji zameril, da je učinila kaj takega! A zdaj pogledjmo človeka, ki ima um in pamet, pogledjmo človeka, ki je podoba božja; — in ta podoba božja je nehvaležna. Ezop bi bil v tej basni ravno tako namestu kače lahko opisal človeka. Kača ni mogla ravnati drugače; a človek ravna lahko.

Nehvaležnost je plača sveta. In ravno ta gerdi pregovor ima dan danes toliko veljave, oberniti se da na toliko ljudi, na toliko slučajev. Kdor deluje na to, da bi mu bili drugi hvaležni, kdor izkazuje dobre, kdor nasituje lačne in napaja ženje za to, da bi mu bili ti hvaležni, — ta ni na pravem potu.

Danes potegneš koga iz vode, a jutri te pahne sam v njo. — Nehvaležnost je plača sveta.

Poglejmo v zgodovino, pogledjmo one orjake učenosti in umetnosti. Še ko so živeli, so izdali svoja neumerljiva dela. Ali jih je cenil svet? Ali je podpiral kdo one pisatelje in umetnike? Da so se mogli preživeti, jim je bilo treba delati, se truditi in potiti ves dan, in po noči pri slabo berleči lešerbi, ali celo pri luninem svitu so pisali svoja neumerljiva dela, ktera dan danes občudujemo. Ali ko bi vedeli, koliko skerbi, koliko žalosti je navdajalo pesnika ali pisatelja pri spisovanji teh del, morali bi se zjokati. Ali na to ne gledamo. Mi se radujemo pri branji teh del, ali pesnik se je morda jokal.

Pač po smerti jih slavimo, stavljamo jim visoke monumente, osvitljamo jih z bakljami. Kako veseli bi bili ti možje, ako bi jim bila dala pri življenji kaka usmiljena duša par krajcarjev za zemljo, ali vsaj par kapljic olja za lešerbo, da bi jim ne bilo treba napenjati si tako svojih oči.

Kaj ve pesnik po smerti o monumentih, o velikanskih bakljadah! Njegov monument so njegova dela, terša kot železo, iz ktereга jih vlivate. Pomagajte raje mladim močem s tem denarjem, da se jim ne bode treba toliko truditi za svoj obstanek, za kosce kruha, kteri morajo dostikrat vžiti oblitega s solzami.

Dovolj o tem. Ne bodem dalje opisoval nehvaležnikov, ampak pretresovati hočem to nečednost iz pedagogičnega stališča.

Žalibog, da se je vcepila nehvaležnost že tako globoko v otroško serce. Mladina ne pozna dobrot, ktere ji izkazujemo, zato jih tudi ne vé ceniti. Ona ne vé, koliko skerbi, koliko truda prizadeje starišem; ona ne vé, koliko jih veljajo njene potrebe, koliki dobrotniki so ji učitelji, i. t. d. Zato jih ne zna ceniti, zato jim je nehvaležna.

Kaj je storiti? Povejmo mladini, povejmo ji stokrat, trobimo ji tisočkrat na ušesa, da smo mi njeni največi dobrotniki, da brez nas, brez naše pomoči, ne premore nič, da je vse, kar je, dosegla le z našo pomočjo.

Ali ni to napačno? slišim vpraševati. — Ni napačno. Kako nam bode drugače hvaležna mladina! Ali ni to baharija? — Ni, kdo bi se neki bahal otrokom! To je le gola resnica, katero jim pripovedujemo, in resnica se sme vedno govoriti.

Kdor zna ceniti dobrote, ta spoštuje onega, ki mu jih je podelil, ta ga uboga. Odkar ravno izhaja ona malomarnost, ona neubogljivost otroška, ktera tako hudo žali, tako žalosti srcé starišev! Njen vir je pač iskati v tem, da otroci ne poznajo tega, kaj so jim storili dobrega stariši. Ne smemo se čuditi, ako beremo pogosto ali slišimo, da je ta ali oni sin otolkel svojega očeta, da se je celo tako daleč pozabil, da je umoril ono, ki ga je nosila pod srcem, ki mu je dala življenje, gojila ga in redila. Ne čudimo se takim dogodkom. Oni izvirajo le iz nehvaležnosti otroške.

Da bode otrok ložje izpoznal naše dobrote, ne izkazujmo mu jih v preobilni meri. Odtegnimo mu v časih kaj, dajmo mu tudi okušati grenkobo življenja, mešajmo v odgoji med s pelinom. Otrok je n. pr. navajen zajuterkovati zjutraj ob sedmih, pustimo ga sem ter tje čakati zajuterka do osmih. Če bode imel vedno o pravi uri zajuterk, si bode mislil, da mora to tako biti; ali zdaj bo vedel, da je to le odvisno od starišev. Izprevidil bode celo, da je lahko brez zajuterka, ako mu ga mati skuhati neče.

Nekteri stariši imajo navado, da dajo otrokom o posebnih priložnostih n. pr. ob nedeljah par krajcarjev za poboljšek. Ti naj izpuste par nedelj, ter mu naj ne dajo nič. Ako so ga navadili na to, da dobí vsako nedeljo kaj, se bode takoj mislil, da mora to tako biti, da ima poseben privilegij na to darilo. Naposled ne bo celo nič več mislil, od kod prihaja ta denar, ampak vzal ga bode vselej kot kakov tergovec za blago. Ali ako izostane to nekaj časa, mu bode prišlo gotovo na um, da ni to nikakov privilegij, da izvira to darilo le iz dobrotljivosti starišev; in ako dobóde prihodnjič zopet kaj, znal bode to bolje ceniti, nego prej.

Sploh moram omeniti, je to velika napaka, dajati otrokom denarja; a v nekterih slučajih, — kakor sem dokazal zgoraj — zna služiti to tudi v pospeh dobre odgoje.

Kakor povsod, tako moram tudi tu povdarjati: naj bodo stariši otrokom sami v izgled hvaležnosti. Naj omenim na tem mestu neko povest, ki stoji v drugem berilu za ljudske šole z naslovom „Rjuha“. „Z nekovim starim možem sta njegov sin in njegova sinaha gerdo ravnala. Mučila sta ga tako, da se je moral podati stari slednjič v siromašnico. Pred odhodom je prosil sina, naj mu pošlje dve rjuhi, in ta veli svojemu dečku, naj jih ponese tje. A ta se je mudil nekako predolgo pri hiši, zato ga vpraša njegov oče, kaj dela. In hude so besede, ki mu jih je odgovoril deček: „Skriti sem hotel eno rjuho, da mi ne bo treba

kupovati nove, kedar dojdete vi v siromašnico.“ — Ta povest je pač vredna, da si jo zapiše vsakdo z žarečim ogljem ne samo v možgane, ampak tudi v serce. „Kakor ti meni, tako jaz tebi.“

Omenil sem že prej, da so učitelji dobrotniki otrok. Naj gledajo stariši tudi na to, da so tem otroci ravno tako hvaležni za poduk, kakor njim. Naj ne govorijo nikdar kaj slabega o učiteljih v pričo otrok. Kaj hočem o tem reči? Zdelo se bode marsikomu, da delam propagando za učitelje. Oj ne. Poskušajte govoriti slabo o učiteljih, napeljujte otroka do nehvaležnosti, učite ga zaničevati učitelje. A smem vam potem tudi prokrovati, da bode vam tudi nehvaležen, da bode vas tudi ravno tako zaničeval, znabiti še bolj, nego učitelja. In znabiti se bode pripetilo celo, da bode otrok zaničeval vas, — a do učitelja bode kazal še tem večje spoštovanje. Prerado se zgodi v življenji to, kar pravi pregovor: „Kdor drugemu jamo koplje, sam vanjo pade“.

Pomislimo h koncu, da so celo marsiktere živali hvaležne človeku za dobrote. Spominjajte se na leva, kteremu je izderl nekov služenj tern iz noge, in ko so ga potem vergli pred leva, da bi ga raztergal, mu ni storil nič žalega. Čemú bi se moral pustiti človek sramotiti neumni živini! Čemú naj bi se ne ločil on, — podoba božja v ničemer od nje! —

(Dalje prih.)

Dopisi in novice.

— **Iz Krškega.** (O ustanovljenji podporne zaloge za revne učence na tukajšnji meščanski šoli.) Vsaka dobrotá naj se dobro in hvaležno uporabi. To je gotovo dober nauk, ki ima brez dvombe v vsakem slučaju veljavo. Novo meščansko šolsko poslopje, zidano in darovano po blagorodnem gospodu Martinu Hočevarju, tem velikem šolskem prijatelju, je ne samo velikanski dar, ampak tudi velika dobrotá. Ali drugo vprašanje je, če se more ta dobrotá dobro uporabiti. Do zdaj, v teh kratkih letih obstanka nove meščanske šole, deloma to še ni bilo mogoče, deloma pa se morebiti tudi ni poskušalo. Kakor dravo še le kasneje sad rodi, in ne koj potem, ko je bilo usajeno, in kakor je le tedaj prav rodovitno, če ga sadjerejec dobro in umno oskrbljuje; ravno tako bode tudi novo, lepo šolsko poslopje in učilnice (4razredna ljudska in 3razredna meščanska šola), ki so v njem, le tedaj sad rodile, ako se bode ljudstvo te velike dobrote plemenitega g. Hočevarja posluževalo. S kratko rečeno. Veliko šolsko poslopje v Krškem bode le tedaj potreben pomen in zadostno veljavo imelo, ako bode lepo število ukaželjne mladine noter in ven hodilo. Za tem grmom pa je ravno zajec skrit. Od kod namreč dobiti dovoljo šolskih otrok za 7 razredov, ko ima malo Krško mesto z okoliškimi otroci vred komaj za 3 razrede dovolj učencev? Ali morebiti iz bližnjih far, iz Leskovca in iz štajerskih občin (Videm in Rajhenburg)? Težko, kajti ti kraji imajo že svoje šole s precej veliko razredov, a še za višje učenje imajo le redki stariši in otroci veselje. —

Ali poglavitni vzrok, da dolenski kmetje, od katerih bi tukajšnja šola največ gojencev pričakovati imela, ne pošiljajo svojih otrok le-sem, je poleg